

از من من کردن تا شمارش با انگشت

با نشانه‌های اختلال یادگیری آشنا شوید

دکتر مبین صالحی

سال‌ها پیش، اولین روز مهر، کلاس دوم دبستان، املا داشتیم. همه چیز خوب بود، جز این که بغل دستی‌ام حمید، تقریباً هیچ کلمه‌ی درستی ننوشته بود. فقط تعدادی حرف که به هم وصل شده بودند روی برگه نوشته شده بود. معلم، مدیر را صدا کرد. حالت تأسف را در چهره‌اش دیدم. در همان جلسه‌ی سرپایی، دو نفری نتیجه گرفتند که حمید مجدداً سر کلاس اول بنشیند؛ چون هیچ چیز یاد نگرفته است. ترکیبی از احساس بهت و تحقیر سراسر وجودم را گرفته بود.

سال‌ها گذشت، اما این تصویر و احساساتش در ذهنم باقی ماند. تا این که روان‌شناسی کودک را به عنوان حوزه‌ی تخصصی‌ام برگزیدم. با مشکلات و اختلال‌های کودکان آشنا شدم. به مرور بین تصاویر ذهنی قدیمی و آموخته‌های جدیدم پیوند برقرار شد. آنچه بیش از همه ذهنم را مشغول می‌کرد، احتمال وجود اختلال یادگیری در این دوست دوران کودکی بود.

من هم احساس تأسف کردم، اما نه از جنس مدیر مدرسه! واقعاً می‌شد به این دانش‌آموز معصوم کمک کرد که با چند جلسه درمان و آموزش خاص، به سطح خواندن و نوشتن مطلوب برسد. این سرنوشت کودکان فراوانی بود که در گذشته درس می‌خواندند.

ممکن است کودک در محاسبه کردن هیچ مشکلی نداشته باشد، اما وقتی همان اعداد در قالب یک مسئله ریاضی ارائه شود، منظور مسئله را متوجه نشود.

مانند من به مدرسه رفتیم یا دیروز به مدرسه می‌روم. همچنین در انشا نوشتن، جملات نامرتب و به طور کلی متن نامسجم دارد.

پنجم (ریاضی): کودک در محاسبات درس ریاضی مشکل جدی دارد. ناتوانی در چهار عمل اصلی ریاضی (جمع، تفریق، ضرب و تقسیم)، ناتوانی در حفظ کردن جدول ضرب، استفاده از انگشتان برای جمع کردن اعداد تک‌رقمی به جای محاسبه ذهنی و به طور کلی بی‌دقتی زیاد در امتحان ریاضی از نشانه‌های شاخص این اختلال است.

ششم (ریاضی): کودک در حل مسائل ریاضی مشکل جدی دارد. ممکن است کودک در محاسبه کردن هیچ مشکلی نداشته باشد، اما وقتی همان اعداد در قالب یک مسئله ریاضی ارائه شود، منظور مسئله را متوجه نشود. در واقع چون نمی‌داند باید جمع کند یا تفریق، پاسخ‌های نامربوط می‌دهد.

نکته‌های مهم

دانستن چند نکته تکمیلی و البته بسیار ضروری، از برخی اشتباهات و نگرانی‌های بی‌جا جلوگیری می‌کند:

۱. وجود اختلال یادگیری به معنای هوش پایین نیست. اتفاقاً بسیاری از افراد نابغه و دانشمندان بزرگ، مبتلا به این اختلال بوده‌اند!

۲. آنچه در این شش مورد بیان شد، کم یا بیش در اکثر دانش‌آموزان وجود دارد؛ اما وقتی تفاوت قابل توجه و پایدار بین کودک با همسالان باشد، نگران‌کننده است.

۳. در دانش‌آموزان کلاس اولی، معمولاً چند ماه طول می‌کشد تا مشکلات آن‌ها در سه زمینه خواندن و نوشتن و ریاضی حل شود. اغلب با کمک والدین و معلمان و گذشت زمان مسائل حل می‌شود. البته با مشاهده موانع جدی در یادگیری، مراجعه به روان‌شناس توصیه می‌شود.

۴. خوشبختانه درمان این اختلال ممکن است، اما نیاز به تخصص دارد؛ بنابراین به روان‌شناسانی مراجعه شود که دانش و تجربه کافی در این زمینه دارند.

۵. عدم درمان باعث پایدار ماندن مشکل و عوارض فراوان در کودکی و بزرگسالی خواهد شد؛ مانند کاهش عزت نفس و کاهش پیشرفت تحصیلی.

۶. خوشبختانه علاوه بر مراکز خصوصی، نظام آموزش و پرورش دارای مراکز تخصصی برای کمک به این دانش‌آموزان است. از طریق مدرسه ارجاع به این مراکز صورت می‌گیرد.

امروزه خیلی چیزها تغییر کرده است. احساس خوشبختی می‌کنم، وقتی والدین و به ویژه آموزگاران محترم را می‌بینم که اطلاعات فراوانی درباره مسائل روان‌شناختی کودکان و نوجوانان دارند. یکی از روش‌های افزایش سطح کیفیت آموزش و پرورش نیز همین افزایش میزان دانش افراد مرتبط در امر آموزش کودکان است.

از آنجایی که اختلال یادگیری شیوع قابل توجهی در میان دانش‌آموزان دارد، آشنایی دقیق با آن بسیار کمک‌کننده است. در هر کلاس، ممکن است بین یک تا سه دانش‌آموز با این مشکل وجود داشته باشد. در ادامه توضیحاتی درباره زمینه‌های درسی و برخی نشانه‌های شاخص این اختلال ارائه می‌دهم. البته قطعاً این توضیحات برای تشخیص کافی نیست. هدف اصلی، آشنایی بیشتر و حساس‌سازی والدین است که موجب ارجاع سریع‌تر کودک برای پیگیری و حل مشکل در صورت مشاهده نشانه‌ها خواهد شد. نشانه‌های اختلال یادگیری در سه زمینه خواندن، نوشتن و ریاضی مشاهده می‌شود. هر یک از این سه زمینه نیز به دو حالت مختلف وجود دارد؛ یعنی در مجموع شش حالت متصور است:

اول (خواندن): کودک نوشته‌ها را نادرست می‌خواند یا هنگام خواندن، بیش از همسالان خود تلاش می‌کند؛ از این رو کند می‌خواند. برای نمونه ابتدای کلمه را می‌خواند و بقیه را حدس می‌زند. مثلاً نادان را نانوا می‌خواند یا کلمات را با تردید می‌خواند؛ یعنی چند بار کلمه را می‌خواند و تصحیح می‌کند تا بالاخره موفق شود. در مجموع بی‌دقت خواندن و من‌من کردن زیاد دیده می‌شود.

دوم (خواندن): کودک در فهم آنچه می‌خواند مشکل دارد؛ یعنی با وجود این‌که متن را درست و روان می‌خواند، هنگام پرسش از محتوای همان متن، نمی‌تواند پاسخ دهد؛ مانند سؤالات پایان درس‌ها که کودک نمی‌تواند پاسخ آن‌ها را در متن بیابد. این کودکان حتی در امتحانات نیز توان پاسخ دادن ندارند؛ چون مفهوم سؤال را درک نمی‌کنند.

سوم (نوشتن): کودک در نوشتن کلمات، غلط‌های املائی فراوانی دارد. حتی در مشق نوشتن آن‌ها، یعنی رونویسی کردن از روی متن کتاب، خطاهای املائی دیده می‌شود. جا انداختن حروف مانند برادر به جای برادر، افزودن مانند می‌دانم به جای می‌دانم، جایجایی حروف مانند سمور به جای سماور و همچنین جا انداختن نقطه، دندان و سرکش بیش از حد انتظار، نمونه‌هایی از این موارد است.

چهارم (نوشتن): کودک در نوشتن آنچه در ذهن دارد، مرتکب خطاهایی می‌شود؛ یعنی نمی‌تواند منظورش را با نوشتن بیان کند. نمونه روشن آن در امتحانات است. کودک با این‌که پاسخ سؤال را می‌داند، یا نمی‌تواند بنویسد یا اگر هم بنویسد، نامفهوم است. درحالی‌که می‌تواند شفاهی پاسخ دهد. برای مثال قواعد دستوری را رعایت نمی‌کند، فعل جمله با فاعل و قیود زمانی همخوانی ندارد،